

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

แอนตัน เชคอฟ (Anton Pavlovich Chekhov) และจอร์จ เบอร์นาร์ด ชอว์ (George Bernard Shaw) เป็นนักเขียนบทละครแนวสังคมนิยมในช่วงปลายศตวรรษที่ 19 ถึงต้นศตวรรษที่ 20 ก่อนยุคนั้นวรรณกรรมที่แพร่หลายในยุโรปเป็นวรรณกรรมแนวโรแมนติกซึ่งมักนำเสนอเรื่องราวที่ห่างไกลจากชีวิตประจำวัน เช่น เรื่องราวในประวัติศาสตร์ ดินแดนในจินตนาการ การกลับไปหาธรรมชาติ ฯลฯ และเน้นการใช้อารมณ์ ความรู้สึก จินตนาการ วรรณกรรมโรแมนติกได้รับความนิยมแพร่หลายหลังการปฏิวัติอุตสาหกรรม เพราะคนจำนวนมากเมื่อหน่ายชีวิตประจำวันที่ต้องทำงานกับเครื่องจักร การอ่านวรรณกรรมโรแมนติกหรือชมละครโรแมนติกช่วยให้พวกเขาได้ผ่อนคลายความตึงเครียด เป็นอิสระจากกฎ ระเบียบในสังคมในชีวิตจริงได้ อย่างไรก็ตาม วรรณกรรมโรแมนติกเน้นความสำคัญของปัจเจกบุคคล ซึ่งไม่กระตุ้นให้คนในยุคนั้นตระหนักถึงอีกฐานะหนึ่งของมนุษย์ นั่นคือการเป็นส่วนหนึ่งของสังคมมากเท่าที่ควร ในการอ่านวรรณกรรมประเภทนี้ผู้อ่านต้องใช้จินตนาการ สัมผัสกับอารมณ์ ความรู้สึกของตน และทำความเข้าใจกับโลกในอุดมคติที่วรรณกรรมโรแมนติกนำเสนอซึ่งล้วนนำผู้อ่านกลับเข้าหาโลกส่วนตัวและคิดถึงเรื่องที่ห่างไกลจากชีวิตจริง แม้วรรณกรรมโรแมนติกจะมีแก่นเรื่องที่ส่งเสริมให้คนในสังคมคำนึงถึงการอยู่ร่วมกันอยู่บ้าง เช่น การทำความดี การรักชาติ และการตระหนักถึงสิทธิ เสรีภาพของปัจเจกบุคคลซึ่งช่วยพัฒนาการเมืองในยุโรป แต่เมื่อเวลาผ่านไประยะหนึ่ง “สาร” เหล่านี้กลับไม่เพียงพอที่จะทำให้คนในสังคมเรียนรู้ปัญหาสังคมที่ทวีความซับซ้อนมากขึ้นด้วยเหตุนี้ นักเขียนบทละครในช่วงปลายศตวรรษที่ 19 จึงเขียนบทละครแนวใหม่ที่ต่างจากบทละครแนวโรแมนติก เพื่อผลักดันให้ผู้อ่านและผู้ชมละครสนใจปัญหาเกี่ยวกับชีวิตและสังคมที่เป็นอยู่ ในปี ค.ศ. 1879 เฮนริก อิบเซน (Henrik Ibsen) ชาวนอร์เวย์ เป็นผู้ริเริ่มเขียนบทละครแนวใหม่นี้ บทละครของอิบเซนเป็นต้นแบบของบทละครแนวสังคมนิยมเพราะมีลักษณะต่อต้านขนบโรแมนติกหลายประการ ละครแบบโรแมนติกมักใช้เวลาและสถานที่ที่ห่างไกลจากชีวิตจริงของผู้ชม แต่ละครสังคมนิยมใช้องค์ประกอบฉาก เครื่องแต่งกาย ภาษาและอากัปกริยาของตัวละครเหมือนโลกในชีวิตประจำวันของคนสมัยนั้น และตัวละครในบทละครสังคมนิยมยังเผชิญปัญหาคล้ายกับปัญหาในชีวิตจริงของผู้ชมและผู้อ่าน วิธีการนี้กระตุ้นให้คนยุคนั้นตระหนักถึงปัญหาในชีวิตและสังคมที่เป็นอยู่มากขึ้น ในขณะที่ผู้เขียน ตัวละคร และผู้อ่านบทละครโรแมนติกต้องใช้อารมณ์ ความรู้สึก แต่บทละครสังคมนิยมเน้นการใช้เหตุผลของบุคคลทั้ง 3 ฝ่าย การปล่อยอารมณ์ให้ซาบซึ้งไปกับละครจึงไม่ช่วยให้เข้าใจแก่นสารของละครแนวสังคมนิยมได้ ยิ่งกว่านั้น

บทละครสังคมนิยมยังมีโครงเรื่องต่างจากละคร โรแมนติกซึ่งส่วนใหญ่มักจบเรื่องโดยตัวละครมี
ความสุข ได้รับความวิเศษชีวิตจากการทำดี แต่บทละครสังคมนิยมจบเรื่องโดยแสดงให้เห็นปัญหาของ
การมีชีวิตอยู่ ตัวละครต้องทำในสิ่งที่ขัดแย้งกับความสุขของตน ต้องประสบเคราะห์กรรม
หรือกระทำในสิ่งที่ผู้อ่านไม่พึงปรารถนา ทั้งนี้เพราะผู้เขียนมิได้มุ่งสนองความพอใจของผู้อ่าน แต่
ต้องการเสนอโลกของละครที่คล้ายกับโลกในชีวิตจริงซึ่งมนุษย์ไม่อาจสมหวังหรือโชคดีเสมอไป

บทละครสังคมนิยมเป็นบทละครสมัยใหม่ (Modern Drama) ประเภทแรกเพราะมีขนบ
การประพันธ์ต่างจากบทละครโศกนาฏกรรม (tragedy) แบบเดิม ในช่วงปลายศตวรรษที่ 19
วิทยาการต่างๆเจริญขึ้น โดยเฉพาะวิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์ ซึ่งส่งผลให้คนยุคนั้นไม่เชื่อว่า
พระเจ้าเป็นผู้กำหนดชะตากรรมของมนุษย์อีกต่อไป วิทยาศาสตร์อธิบายได้ว่ามนุษย์เกิดและมี
วิวัฒนาการอย่างไร สังคมศาสตร์ทำให้คนในสังคมมองเห็นว่าพวกเขาไม่อาจมีเจตจำนงเสรี (free
will) เพราะชีวิตถูกกำหนดโดยค่านิยม กฎ กติกาทางสังคม ศาสตร์ในยุคนั้นมีอิทธิพลต่อนักเขียน
บทละคร เห็นได้จากอิบเซนสร้างตัวละครโดยใช้ศาสตร์สมัยใหม่ คือ พันธุศาสตร์และสังคมศาสตร์
เพื่อแสดงให้เห็นว่าชีวิตของมนุษย์ถูกกำหนดโดยสภาพแวดล้อมทางสังคมและพันธุกรรม มิใช่
พระเจ้าดังในบทละครโศกนาฏกรรมตามขนบเดิม อีกทั้งยังกำหนดให้ตัวละครเอกเป็นชนชั้นกลาง
เช่นเดียวกับคนส่วนใหญ่ในยุคนั้นซึ่งต่างจากตัวละครในบทละครโศกนาฏกรรมที่ตัวละครเอกเป็น
ชนชั้นสูงและมีคุณสมบัติอันสูงส่งกว่าคนทั่วไป แม้ละครสมัยใหม่ในยุคแรกจะเสนอโลกของละคร
ที่เหมือนกับชีวิตของคนร่วมสมัย แต่จุดประสงค์หลักของบทละครไม่ได้อยู่ที่การแสดงให้เห็น
ปัญหาในชีวิตจริงเท่านั้น แต่ยังเน้นการมีส่วนร่วมของผู้อ่านและผู้ชม ผู้อ่านและผู้ชมละครที่ต้อง
ศึกษาสถานการณ์ในละครด้วยตนเอง ผู้เขียนไม่แสดงแนวคิดอย่างตรงไปตรงมาดังในละครยุค
ก่อน บทละครของอิบเซนส่งผลให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์ละครและกฎ กติกา ค่านิยมในสังคม
ยุคนั้นอย่างกว้างขวาง ต่อมาจึงมีผู้เขียนบทละครแนวนี้อย่างแพร่หลายในยุโรป รวมถึงเชคอฟ
นักเขียนรัสเซีย และซอว์ นักเขียนอังกฤษ

เชคอฟและซอว์เริ่มเขียนบทละครตั้งแต่ทศวรรษที่ 80 ของศตวรรษที่ 19 แต่ผลงานชิ้นเอก
(masterpiece) ของนักประพันธ์ทั้งสองปรากฏในต้นศตวรรษที่ 20 บทละครชิ้นเอกของเชคอฟ
และซอว์มีลักษณะเด่นคล้ายกันคือต่างสะท้อนปัญหาสังคมเชิงมหภาคโดยเสนอปัญหาของประเทศ
ชาติ ในขณะที่บทละครสังคมนิยมของนักเขียนยุคเดียวกันเสนอปัญหาสังคมเป็นประเด็นย่อย เช่น
ปัญหาของชนชั้นล่าง สิทธิสตรี ฯลฯ เอกสารหลายฉบับระบุว่าซอว์ได้รับอิทธิพลจากเชคอฟ
ในการประพันธ์ผลงานชิ้นเอกเรื่องหนึ่ง แต่ยังไม่มีการวิจัยเกี่ยวกับการรับอิทธิพลในครั้งนี้ และ
ซอว์เองก็ไม่ได้อธิบายถึงกลวิธีการประพันธ์บทละครที่เขาเขียนโดยรับอิทธิพลจากเชคอฟไว้แต่
อย่างใด แม้มีบทวิเคราะห์เกี่ยวกับอิทธิพลของเชคอฟต่อซอว์ปรากฏอยู่บ้าง แต่บทวิเคราะห์เหล่านี้

กลับแสดงผลที่ต่างกันอย่างเห็นได้ชัด เช่น เรย์ฟีลด์ โดแนลด์ (Rayfield Donald) เห็นว่าตัวละครของชอว์คล้ายกับตัวละครของเชคอฟในด้านอุปนิสัย เช่น ความใจดี ไร้เดียงสา เชื่อมมั่นในอุดมคติ¹ ซี. ดี. ซิดู (C.D. Sidhu) เปรียบเทียบบทสนทนาในบทละครและเห็นว่านักเขียนทั้งสองใช้บทสนทนาที่ไร้ระเบียบเหมือนกัน² โรเบิร์ต บรูสไตน์ (Robert Brustein) เห็นว่าชอว์ไม่เข้าใจบทละครของเชคอฟ เพราะชอว์ไม่สามารถเขียนบทละครให้มีลักษณะเด่นดังเอกลักษณ์ในการประพันธ์ของเชคอฟ³ เช่น การไม่ตัดสินใจตัวละคร การสร้างโครงเรื่องแบบฮิดเดนพล็อต (hidden plot) จากการศึกษาพบว่าทั้งสามคนใช้วิธีการวิเคราะห์คล้ายกันคือเปรียบเทียบองค์ประกอบในบทละครโดยไม่วิเคราะห์ด้วบทพร้อมกับข้อมูลในด้านอื่น เช่น ประวัติศาสตร์ ชีวิตประวัติ และงานเขียนด้านอื่นของนักเขียน ฯลฯ เพื่ออธิบายถึงการสื่อความหมายทางสังคมของนักเขียน อีกทั้งยังไม่มีการศึกษาเอกลักษณ์ในการประพันธ์ของชอว์ก่อนการรับอิทธิพลจากเชคอฟเพื่อให้ทราบว่าชอว์มีลีลาการประพันธ์ที่คล้ายกับเชคอฟมาก่อนหรือไม่ นอกจากนี้ ผู้วิเคราะห์ยังไม่คำนึงว่าการรับอิทธิพลไม่ใช่การเลียนแบบ ชอว์อาจรับอิทธิพลจากเชคอฟโดยไม่จำเป็นต้องเขียนบทละครให้เหมือนบทละครของเชคอฟ เขาสามารถรักษาลีลาการนำเสนอของตน เขาอาจไม่ใช่กลวิธีที่มีชื่อเสียงของเชคอฟ และอาจปรับปรุงเปลี่ยนแปลงกลวิธีของเชคอฟที่เขาเลือกนำมาใช้ในบทละครของเขาได้ตามต้องการ

ข้อมูลที่น่าสนใจในลำดับต่อมาคือปีที่นักเขียนเขียนบทละคร เชคอฟและชอว์ต่างเขียนบทละครขึ้นเอกขึ้นระหว่างปีค.ศ.1900-1920 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่เกิดเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ของรัสเซียและอังกฤษ เหตุการณ์ปฏิวัติในรัสเซียเกิดขึ้นในปี ค.ศ.1917 และสงครามโลกครั้งที่ 1 เกิดขึ้นระหว่างปีค.ศ. 1914-1918 ทั้งรัสเซียและอังกฤษต่างก็เข้าร่วมสงคราม หลังจากการปฏิวัติรัสเซียเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบคอมมิวนิสต์และกลายเป็นผู้นำประเทศกลุ่มสังคมนิยมที่ขัดแย้งกับประเทศทุนนิยมตลอดศตวรรษที่ 20 หลังสงครามโลกครั้งที่ 1 อังกฤษสูญเสียการเป็นประเทศมหาอำนาจของโลกให้แก่สหรัฐอเมริกา ต้นศตวรรษที่ 20 จึงเป็นช่วงเวลาที่นำศึกษาให้ทราบถึงความเปลี่ยนแปลงภายในสังคมรัสเซียและอังกฤษที่ทำให้ทั้งสองประเทศเผชิญ

¹ Rayfield Donald, *The Cherry Orchard: Catastrophe and Comedy* (New York : Iwayne Publishes, 1994), pp. 126-127.

² C.D. Sidhu, *The Pattern of Tragicomedy in Bernard Shaw* (New Delhi : Bahri Publications, 1979), p. 27.

³ Robert Brustein, *The Theatre of Revolt* (Boston : Little Brown and Company, 1962), p. 223.

* โครงเรื่องแบบเรื่องสั้นซึ่งมีระยะเวลาของการกระทำของตัวละครสั้น เน้นการเปิดเผยความรู้สึกนึกคิดของตัวละคร

กับวิกฤตการณ์และส่งผลให้บทบาทในการเมืองระหว่างประเทศเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม บทละครของเชคอฟและซอว์น่าจะมีนัยที่สะท้อนถึงสังคมรัสเซียและอังกฤษในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงครั้งนี้

จากความสัมพันธ์ระหว่างบทละครของเชคอฟและซอว์ในเชิงอิทธิพลที่ยังไม่มีการคลี่คลาย และจุดเด่นของบทละครชิ้นเอกของทั้งสองที่สะท้อนปัญหาของประเทศในช่วงเวลาสำคัญนี้เอง ผู้วิจัยจึงเลือกใช้วิธีการวิเคราะห์บทละครร่วมกับข้อมูลทางประวัติศาสตร์ และความรู้ทางสังคมศาสตร์ ซึ่งน่าจะนำไปสู่ความเข้าใจเกี่ยวกับอิทธิพลของเชคอฟต่อซอว์ และความสัมพันธ์ของบทละครกับสภาพสังคมในยุคสมัยที่ผู้เขียนมีชีวิตอยู่ อีกทั้งยังช่วยให้มองเห็นถึงบทบาทของนักเขียนในการเสริมสร้างสติปัญญาและกระตุ้นความรับผิดชอบของคนในชาติเมื่อประเทศเผชิญกับวิกฤตการณ์ในยุคนั้น

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อ

1. แสดงให้เห็นความสัมพันธ์เชิงอิทธิพลระหว่างวรรณกรรมข้ามชาติ
2. ศึกษาเปรียบเทียบจิตสำนึกทางสังคมของนักเขียนที่ปรากฏในบทละคร
3. ศึกษาวิเคราะห์บทละครของนักเขียนโดยใช้ความรู้ทางสังคมศาสตร์

สาขาเศรษฐศาสตร์การเมืองแนวมาร์กซิสต์

1.3 สมมติฐาน

1. บทละครของเบอร์นาร์ด์ ซอว์ ได้รับอิทธิพลจากบทละครของแอนตัน เชคอฟ
2. นักเขียนทั้งสองมีจิตสำนึกทางสังคมที่ปรากฏในบทละคร
3. บทละครของนักเขียนทั้งสองสามารถวิเคราะห์ได้โดยใช้ความรู้ทางสังคมศาสตร์ สาขาเศรษฐศาสตร์การเมืองแนวมาร์กซิสต์

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาทละครของเชคอฟและซอว์ที่เขียนขึ้นในช่วงปีค.ศ.1900-1920 โดยคัดเลือกผลงานชิ้นเอกที่ได้รับการยอมรับจากนักวิจารณ์ทั่วไปและมีประเด็นปัญหาสังคมในระดับชาติเด่นชัดที่สุดเมื่อพิจารณาจากผลงานทั้งหมดที่นักเขียนประพันธ์ไว้

ผลงานของเชคอฟที่นำมาศึกษา คือ

1. *The Three Sisters* (1903)

2. *The Cherry Orchard* (1904)

ผลงานของซอว์ที่นำมาศึกษา คือ

1. *Major Barbara* (1904)

2. *Heartbreak House* (1913-1916)

1.5 ข้อตกลงเบื้องต้น

1. ตัวบทละครที่ใช้ศึกษาในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ คือ

- *The Three Sisters* แปลโดย Ann Dunnigan จาก *Modern Drama: Play/Criticism/Theory* (London: Harcourt Brace College Publishers, 1993)

- *The Cherry Orchard* แปลโดย David Magarshack จาก *Drama* (New York: The Mcmillan Press, 1994)

- *Heartbreak House* จาก *Modern Drama: Play/Criticism/Theory* (London: Harcourt Brace College Publishers, 1993)

- *Major Barbara* จาก *The Master of Modern Drama* (New York: Random House, 1968)

2. ในการอ่านชื่อนักประพันธ์และตัวละครชาวรัสเซีย ผู้วิจัยอ่านออกเสียงตามภาษาอังกฤษ

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เป็นแนวทางในการศึกษาวรรณคดีเปรียบเทียบเชิงอิทธิพลระหว่างวรรณกรรมข้ามชาติ และวรรณกรรมแนวสังคม

1.7 วิธีดำเนินการวิจัย

1. สืบค้นและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับบทละครของเชคอฟและบทละครของซอร์ รวมถึงประวัติของผู้เขียนและบริบททางสังคมจากแหล่งข้อมูลต่อไปนี้

- 1.1 สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- 1.2 สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- 1.3 ศูนย์สารนิเทศมนุษยศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- 1.4 ห้องสมุดคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- 1.5 ห้องสมุดคณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- 1.6 สื่ออิเล็กทรอนิกส์

2. ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล

3. สรุปผลและเขียนวิทยานิพนธ์